

Mandat

ETTERKONTROLL AV KOMMISJONEN FOR GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER – MANDAT FOR GEORG FREDRIK RIEBER-MOHN

Bakgrunn og utgangspunkt

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble opprettet ved revisjon av straffeprosessloven kapittel 27, jf. lov 15. juni 2001 nr. 63, og ordningen trådte i kraft 1. januar 2004. Det ble ved opprettelsen lagt til grunn at det skulle gjennomføres etterkontroll av lovendringene for å vurdere om endringene virker etter sin hensikt. Intensjonen med etterkontroll er nærmere beskrevet i Ot.prp. nr. 70 (2000-2001), hvor departementet blant annet uttaler (s. 50):

”Målet med etterkontroll vil være å undersøke om ordningen har hatt de virkningene som departementet ønsker å oppnå, dvs. om den viser seg å være egnet til å vekke tillit til behandlingen av gjenåpningsbegjæringer, og om kommisjonens arbeid har bidratt til å avdekke forhold som kan tale for gjenåpning. Det må også vurderes om det er behov for å endre regelverket om behandlingen av begjæringer om gjenopptakelse av straffesaker, og om beregningene av ressursbehov og kostnader har slått til, eller om det er behov for justeringer.”

Det ble i forarbeidene lagt opp til en todeling av etterkontrollen. En første, mindre etterkontroll skulle finne sted om lag ett år etter at ordningen hadde trådt i kraft. Justisdepartementet gjennomførte på denne bakgrunn en begrenset etterkontroll av ordningen høsten 2006. Som en følge av dette arbeidet foreslo departementet flere endringer i straffeprosessloven, jf. Ot. prp. nr. 54 (2005-2006), som ble vedtatt ved lov 30. juni 2006 nr. 53. En større og mer grundig etterkontroll skulle gjennomføres tre til fem år etter at ordningen trådte i kraft.

Om denne større etterkontrollen heter det blant annet:

”På noe lengre sikt, dvs. tre til fem år etter at ordningen blir satt i kraft, bør det vurderes å foreta en mer grundig etterkontroll. En slik etterkontroll behøver ikke å begrenses til en analyse av statistikk om ulike sider ved kommisjonens virksomhet, men kan også omfatte empiriske undersøkelser for å finne frem til faktiske virkninger av kommisjonsordningen. For eksempel kan det vurderes om det skal gjennomføres spørreundersøkelser eller dybdeintervjuer av dem som berøres av lovendringen, dvs. siktede, forsvarere, dommere og representanter for påtalemyndigheten. Justisdepartementet bør ha et overordnet ansvar for å gjennomføre etterkontrollen.”

I komitemerknadene, jf. Innst. O. nr. 114 (2000-2001) s. 9-10, fremgår det at komiteen støtter forslaget om etterkontroll, og komiteen uttaler at "(...) en bredere evaluering bør skje etter tre års virketid, og at denne evalueringen bør legges frem for Stortinget med eventuelle forslag til endringer hvis evalueringen klart påpeker mangler og/eller forhold som bør endres."

Justisdepartementet skal på denne bakgrunn nå gjennomføre en etterkontroll av ordningen for behandling av gjenåpningssaker. Departementet har som et ledd i dette nedsatt en arbeidsgruppe ledet av professor Ulf Stridbeck, som skal se på kommisjonens saksbehandling og bemanningen og sammensetningen av kommisjonen og sekretariatet. Mandatet for arbeidsgruppen er lagt ved som vedlegg til dette dokumentet. I tillegg til den utredningen som skal foretas av arbeidsgruppen, ønsker departementet at det utredes spørsmål knyttet til domstolskontrollen, enkelte sider av kommisjonens saklige virkeområde og om det er behov for en annen regulering av gamle saker.

Nærmere om oppdraget

1. Adgangen til å reise søksmål om avgjørelser fra kommisjonen

Verken kommisjonens avgjørelser av spørsmålet om gjenåpning eller avgjørelser under saksbehandlingen kan ankes/påklages til noen overordnet instans, med unntak av avgjørelser om vitneforklaring etter straffeprosessloven § 118. Kommisjonens avgjørelser kan imidlertid bringes inn for domstolene, på linje med avgjørelser fra andre forvaltningsorganer.

Det skal beskrives hvor langt domstolene etter dagens rettstilstand kan overprøve kommisjonens avgjørelser. Videre skal det vurderes om adgangen til domstolsprøving bør innskrenkes eller presiseres, og foreslå hvordan dette eventuelt bør gjøres. Ved vurderingen av om adgangen skal innskrenkes, må det blant annet undersøkes om det foreligger konstitusjonelle skranker for adgangen til å begrense domstolenes kompetanse.

2. Kommisjonens saklige arbeidsområde

Under høringen i forbindelse med den første etterkontrollen innkom det synspunkter på om kommisjonen fortsatt skal behandle begjæringer hvor avgjørelsen utelukkende avhenger av rettslige spørsmål, og om det eventuelt skal være ankeadgang til domstolene i slike saker. Rieber-Mohn bes vurdere disse spørsmålene. Som et ledd i dette bes det også om en vurdering av hvordan en eventuell arbeidsfordeling mellom kommisjonen og domstolene bør være ved behandling av begjæringer som dels gjelder bevismessige sider og dels gjelder spørsmål av ren rettslig karakter.

3. Forholdet mellom strpl § 391. nr 2 og strpl § 392

Rieber-Mohn bes vurdere, i lys av Høyesteretts avgjørelse den 12. oktober 2010, behovet for endringer i strpl §391 nr 2.

4. *Gjenåpning av gamle saker*

4.1 Strengere vilkår i eldre saker?

Regelen i straffeprosessloven § 392 annet ledd åpner i dag for gjenåpning i saker hvor "særlige forhold gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny". I en høringsuttalelse av 22. februar 2006 har riksadvokaten foreslått at vilkårene for gjenåpning etter § 392 annet ledd bør være strengere for dommer over en viss alder. Det bes om en vurdering av dette forslaget og eventuelt foreslå endringer i straffeprosessloven § 392.

4.2 Absolutt frist for begjæring om gjenåpning

Kommisjonen får inn saker som skriver seg fra 50-60 år tilbake. Blant annet åpning av gamle arkiver kan tenkes å medføre flere slike saker fremover. I mange tilfeller vil det være nesten umulig å realitetsbehandle så gamle saker på ny etter en eventuell gjenåpning. Det bes om en vurdering av om det bør innføres en absolutt frist for begjæringer om gjenåpning.

Generelt

Departementet kan supplere og presisere mandatet dersom det anses hensiktsmessig.

Eventuelle forslag til lovendringer skal være i tråd med reglene i Justisdepartementets veiledning Lovteknikk og lovforberedelse (2000).

Arbeidet skal presenteres i en rapport innen 31.12.2011.

Erfaringsseminar

Justisdepartementet vil, etter at rapportene fra henholdsvis arbeidsgruppen og Rieber-Mohn er avlevert, arrangere et erfaringsseminar, der innholdet av rapportene legges frem av henholdsvis arbeidsgruppen og av Rieber-Mohn.

Til seminaret vil departementet invitere representanter fra ulike aktører. Det vil bli lagt opp til en drøftelse/debatt av innholdet i rapportene, samt andre relevante problemstillinger

Vedlegg: **Mandat for arbeidsgruppen**